

– Vi trenger tverrfaglig opplæring i TAUSHETSPLIKTEN

KRONIKK

Av: Kristian Hartveit, KoRus - Vest Bergen

Kristian Hartveit, spesialkonsulent i KoRus - Vest Bergen, ønsker et tverrfaglig og praksisnært kompetanseløft rundt taushetsplikten. – Juristen alene kan ikke lenger dekke de behov fagfeltet etterspør, sier han.

TAUSHETSPLIKTEN blir av mange betraktet som et hinder for god behandling og oppfølging. Særlig innenfor rus og psykisk helsevern blir taushetsplikten sett på som tvetydig og vanskelig tilgjengelig. Holdninger, stigma, moral og skam gjør taushetsplikten til et terreng der det kan være kronglete å orientere seg. Som de fleste lovtekster er taushetsplikten åpen for tolkninger, og utøvelsen av lovbestemmelsen krever utstrakt bruk av skjønn. Taushetsplikten er derfor ikke en kunnskap man lett kan lese seg til, men som derimot krever praktisk øvelse.

I dag er det jurister som står for størsteparten av opplæringen i praktisering av taushetsplikten, noe jeg vil påstå er en anakronisme. For å være bedre rustet til å gjøre vanskelig avveininger i skjæringspunktet mellom fag og jus, er det viktig at kompetansen styrkes og at opplæringen blir tverrfaglig.

Et nødvendig gode

Taushetsplikten skal sørge for at taushetsbelagt informasjon, slik som sykdomshistorie, familierelasjoner osv., ikke kommer på avveie eller blir delt med andre. Den skal ivareta brukernes integritet samt verne om privatlivet. Taushetsplikten skal sørge for at bruker eller pasient føler seg trygg på at opplys-

Kristian Hartveit.
Foto: KoRus - Vest Bergen

ningene som gis i forbindelse med hjelp, ikke kommer på avveie. Det er også et svært viktig verktøy til å opprettholde tillitsforholdet mellom bruker og hjelper eller individ og det offentlige. Dette tillitsforholdet er også selve premisset for en god behandlingsrelasjon. Taushetsplikten er derfor et nødvendig gode som ivaretar og sikrer den profesjonelle relasjonen mellom hjelper og bruker av helsetjenester.

Må fylle et kunnskapsvakum

Samtidig er det nødvendig for hjelpeapparatet å samarbeide for å yte best mulig hjelp, og derfor også dele

informasjon med hverandre. I dette landskapet må det fattes skjønnsmessige beslutninger der hensynet til lovverk og forsvarlig behandling må ivaretas. I skjæringspunktet mellom hensynet til taushetsplikten og hensynet til behandling kan det oppstå usikkerhet og handlingslammelse. Retningslinjer og lovverk er ikke nok til å fylle kunnskapsvakumet som har oppstått som følge av samtidig økte krav til personvern, samhandling og samordning av tjenester.

I kontakten mellom hjelper og pårørende kan det oppstå usikkerhet om hva som er greit å si og hva det kan spørres om. En slik usikkerhet kan hindre utvikling av potensielt viktige behandlingsrelasjoner. Taushetsbelagt informasjon oppleves som spesielt

Taushetsplikten er et nødvendig gode som ivaretar og sikrer den profesjonelle relasjonen mellom hjelper og bruker av helsetjenester.

sårbart og «høysensitivt» innen rus og psykisk helsevern. Dette forsterker utfordringene man står overfor i den daglige kontakten mellom hjelpeinstanser, pårørende og bruker/pasient. Rus og psykisk helsevern er fagfelt med høy kompleksitet. Behandling og oppfølging beveger seg fra terapirommet og ut i samfunnet, hverdagslivet og kommunene. Arbeid, aktivitet og bolig har blitt en sentral del av denne behandlingen. Jeg vil derfor understreke behovet for et tverrfaglig og praksisnært kompetanseløft rundt taushetsplikten.

Brukerinvolvering

I de siste nasjonale retningslinjer, veiledere og ikke minst opptrappingsplaner fremheves blant annet brukerperspektivet, tverrfaglig og tverrsektoriell samhandling, helhetlig behandling og pårørende som en ressurs. Disse «nye» perspektivene på oppfølging og behandling gir taushetsplikten fornyet aktualitet og styrket relevans. I en tid der personvernet står sterkere enn noen gang, og hvor man som fagperson må passe seg for å sende felles e-post uten mottakerens samtykke, er det innlysende at forsvarlig omgang med taushetsplikten også fordrer økt ressursbruk og satsing.

Samtykke til opphevelse av taushetsplikten er veien å gå dersom man som fagperson trenger å dele personsensitive opplysninger til andre, så fremt bruker er samtykkekompetent. Dette er ikke en øvelse som bare krever en enkel underskrift på et skjema. Det stilles krav til at bruker er tilstrekkelig informert om konsekvensene av å underskrive et samtykke.

Både potensielt positive og negative konsekvenser av et samtykke skal det informeres om. Derfor er det lite hensiktsmessig at relasjonen med bruker og hjelper starter med signering av et tillitstungt og inngripende samtykkeskjema.

Fokus på relasjonsbygging og tillit

Det finnes flere unntak fra regelen om taushetsplikt. Blant annet åpner lovverket for at samarbeidende helsepersonell kan dele helt nødvendige opplysninger med hverandre om pasient, dersom det er viktig for behandlingen. Men i stedet for å lete etter unntakene fra regelen, må fokus heller flyttes til relasjonsbygging, tillit og informerte samtykker.

Det er et paradoks at mesteparten av opplæringen som foregår rundt om i kommunene, gjøres av innleide jurister og advokater. Fokuset på disse kursene er i stor grad lovbestemmelsene og hvilken funksjon, begrensninger og spillerom disse gir. I den daglige omgangen med taushetsplikten er det andre perspektiv som er vel så viktige som hensynet til paragrafene. Tilliten, relasjonene og terskelen mellom bruker og hjelpeapparat er avgjørende for vellykket behandling. For å motvirke avmakt og motstand hos så vel hjelper som bruker bør lovbestemmelsene om taushetsplikt inngå i et tettere samspill med praksisfeltet og relasjonsskapende praksis. Det er derfor av stor betydning at opplæringen er tverrfaglig sammensatt og praktisk innrettet med rikelig bruk av eksempler fra arbeidshverdagen.